This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PG
5025
.P62
v.15

POETICKÉ BESEDY.

(REDAKTOR: JAN NERUDA.)

ČÍSLO XV.

TŘEŠNĚ.

HUMORISTICKÁ POVÍDKA.

NAPSAL

LADISLAV QUIS.

V PRAZE.
NAKLADATEL: ED. VALEČKA.
1884.

40 A40

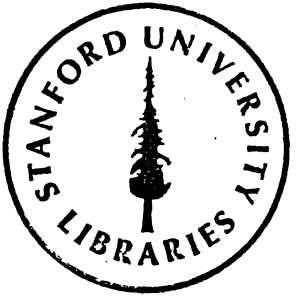

TŘEŠNĚ.

HUMORISTICKÁ POVÍDKA.

NAPSAL

LADISLÁV QUIS.

(POETICKÝCH BESED ČÍSLO XV.)

V PRAZE.

KNIHKUPECTVÍ: DR. ED. GRÉGR & ED. VALEČKA.

1884.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
NOV 18 1950

PG 5025
F6
1

Tiskem dra Ed. Grégra v Praze.

I.

V Dobrošíně, městě starodávném,
darmo bysi hledal paláce,
není pánů, kteří bez práce
tam by žili v lenošení slavném.
Skrovné, těsné domky stačit musí
pro štěstí jak bídu života
lidem, které, byť ne žebrota
nedostatku přece břímě dusí.
Ano, před dvě stě a více lety
předci jejich bohatými sluli,
město vládlo širých panství lány;
války však, den Bílé hory kletý
také jim, co měli, odejmuly.
Na jich statcích cizinci teď pány,
jim pak zbyly ze vší slávy pouze
vzpomínky, a žal, a trochu nouze.
V potu tváře jedli chleb svůj denní,
středem světa byl jim Dobrošín,

džbánek piva po lopotě denní,
než-li klesli v sladký spánku klín,
postačil jim k tužeb ukojení.
Církev desátek a daň měl stát,
sobotáles pak pan učitel,
úctu ale slavný magistrát,
hlava města, obce ředitel.
A tak jedí, pijí, spí a mrou,
svoji bídu českým rájem zvou.
Tu ta vesna přišla, dvé kdy roků
k půli scházelo jen století —
blaze těm, kdo v její objetí
cítili se šířit srdce v boku!
Kdo to necítili, neuvěří,
kdo to neviděli, nevyměří,
nepochopí, kdo to nezkusili,
šťastni ale oni, kdo to žili.
Svobody jak vesna v české kraje
na perutích zlatých přilétla,
ve všech srdcích radost rozkvetla,
ba i z chýžek zpěv zní, prapor vlaje.
A jak hrom to v Dobrošínské zvyky,
ve šosácký udeřilo klid,
onen včera ještě krotký lid
jak by přes noc změněn v bojovníky.
Za to honorace ubohá
zří, že v koncích její úloha.

Oni sšedivěli v poctivosti
u svých masných hrnců egyptských,
na šosáckém žití měli dosti,
každý ruch je naplňoval zlostí,
v duši nevnik' myšlenky jim hřích.
Ve vlnách teď hrozné rebelie
plovou, jak ten kocour ve vodě,
kajicně v té těžké nehodě
brebencujou smutné litanie.
Kam se děla panských hospod sláva!
Smutně sedí vzácní hosté tam,
sindikus tu stará želí práva,
jiní těší se, že vše jen klam.
Za to ve formance Bůh až brání,
plno řečí, zpěvu, objímání.
Šat i čapky zdobí fábory.
Oči jiskří, tisknou se tu ruce,
všecko jásá: „Vivat konstituce!"
„Svobody ať vlajou prapory!"
„Teď je konec běd a trampot všech,
a čím býval, bude zase Čech."
V rozpjatou druh druhu náruč letí;
svoboda je nalezla jak děti.

Před domem, všech nejbídnějším skorem,
před školou to, vlasti naděje

nejmladší se valným tísní sborem,
sotva že jim stačí dveřeje.
Kde však lejstra, kde jsou slabikáře?
Místo nich vše v rukou třímá zbraň,
ručnici i palaš. „Bože chraň!
Snad že i ti bohaprázdní kluci
chtějí spiskat v městě revoluci?“
Takto Marta volá na faráře.
Ten však potřás' hlavou šedivou,
udivení hledí jemu z tváře.
Zatím armádou tou hlučivou
stečena je školní světnice,
v spoustu převráceny lavice.
Na rozvalin pestrém neladu
křičí, výská, strká se, ba pere
vojsko malé v žalném rozkladu.
Nesvornost i toto mlází žere.
„Občanové! krotte mysl vzdornou,
by vás nepřekvapil nepřítel:
tak by metlou zmoh' vás učitel, —
světu odoláte myslí svornou.“
Mladíček jim takto tenkým hláskem
z kantorova káže sedadla,
s šavlí v ruce, s dýkou za opaskem.
V tvářích rdí se růže nesvadlá,
na černém pak vlasu konfedratka —
k svátku mu ji dobrá dala matka.

Důchodního syn to, student z Prahy,
syntaxista. Bojovné pln snahy,
ve zbraň svolal on ten hlouček čilý.
Za to vůdcem byl jim, a měl díky
truhlářů, již pány uličníky
puškami a meči vyzbrojili
z dřeva dobrého, a papír stříbrný
s hlavní strašně lesk' se. Hlavy kryly,
vlastní píle útvar mistrný,
z lepenky jim čáky třírohé.
S šafářčiným mlíčnem přemnohé
klouče pod nos vlepilo si kníry.
Hrůza jde z nich. Slovům dejte víry.
Konečně se utišila vřava.
S tváří vážnou armády tu hlava
jakous knížku z kapsy vytahuje.
Artikule válečné ta sluje.
Buben víří jeho na pokyn,
a pak vůdce čte, jak který čin
trestá se — až všichni blednou strachem —
vazbou, holí, olovem a prachem.
Posléz vztýčen prapor, hastroš ptáků.
Žerď, jež z plátna nesla zástavu,
netušila as tu oslavu,
když se ještě skvěla na smetáku.
Na ten prapor slavně přísaháno,
ku věrnosti vojsko zavázáno.

Válečná pak zahájena rada.
Tajemství by nezvěděla zrada,
rozstaveny obezřetně stráže,
vojanský jak pořádek to káže.
„Vojínové!“ počal náčelník,
„Chceme-li si města získat dík,
třeba, bychom vzchopili se k činu,
pro slávu a drahou domovinu.
Sladce vojínu jest pro vlast mříti!
V latinské tak dí se čitánce,
nevím již, které to na stránce,
v slova má však třeba víru míti.
Hrdinové! slyšte, oč tu běží.
Za městem as na hodinu leží,
však jej znáte, velký panský sad;
nesčetné tam z loubí rdí se třešně.
Útokem naň udeříme spěšně,
výhra jistá, kdo by váhal snad?
Hojná kořisť čeká vás i sláva,
vždyť jdem hájit svoje stará práva,
co kdys předků bylo, dobýt zas.
Ti ty stromy sázeli tam jistě —
neb z nich jiné vzrostly na tom místě,
nuže vzhůru! reci, již je čas.“
„Sláva třešním!“ V jásot vše se dává,
korouhevník praporem svým mává,
buben víří, legie již vstává.

Před školou teď voj se řadí v šiky,
prapor v čele vlaje vesele,
zbraň se třpytí jako z ocele,
bubnů, píšťal, brkaček zní ryky.
V pochod, hoši! Hurá! zní to z řad,
a již cupot zvučí ulicí,
zástěrka kde která, spěchá z vrat
spatřit lavinu se valící.
Zdržet nemůž' úsilí ji žádné,
běda sadům, v něž ta spousta padne.

Zvědavý se rozběhl již lid,
město kleslo zase v zvyklý klid.
Stará kašná na náměstí jen
hrčí píseň svou jak v každý den.
Tu a tam jen kočka nebo pes
na červnovém slunečku se hřeje,
zřídka dlažba duní od kročeje,
pusto zde jak v dálné stepi kdes.
Hodina tak míjí za hodinou,
zvolna slunce k zenithu již spěje,
rafijí běh k dvanáctce se nes'.
A již padla: První, druhá, třetí. —
S milým zvukem v chvíli jedinou
zvonu hlahol s věže v pláně letí.
Poledne již hučí dědinou.

Z pusté dílny, z prázdné kanceláře
muž se utek' v dům neb v hospodu,
spěch i vedro ženám barví tváře,
s džbánky dívky letí pro vodu.
Pan Jan Varda, městský důchodní,
volně se též ku domovu vrací,
horkem zmořený a ranní prací.
Měšťanstva on jasnou pochodní.
Zřídka jen se rodí muži tací.
Tělo statné vzpřímeno i hlava,
oko bystré směle hledí v svět.
Orlí nos a tam, kde čela střed,
kolmá vráska přísný vzhled mu dává.
Ostříhán vlas šedý do hola,
pod nosem však mocné kníry zříti,
zdravý kmen to, který odolá,
třeba divá bouře naň se řítí.
Dřív než z Vídně dali konstituci,
vybírával klidně kontribuci,
městské řídil smutné finance.
Ó, jak vzdychal, vida bilance
končiti se vždycky deficitem!
Po březnu však novým zajat citem,
pro svobodu náhle zaplanul,
mládí dech jej zase ovanul,
až mu zhnusen věčný cifer zmatek.
Ba i na svůj zapomínal statek

pro ten mocný nové doby ruch.
On byl první, který kokardou
rudo-bílou sebe ozdobil,
a že shledán vojanský v něm duch,
velení mu dáno nad gardou.
Jak se hodnosti té podrobil
rázem změnil celou bytost svoji,
vojínem již od hlavy až k patě,
hrdě kráčí v občanském i šatě,
což pak teprv lesklém v stejnokroji!
A co myslí, jenom boj a sláva,
to co píše, samé rozkazy,
to co mluví, povelem se stává,
v tom, co činí, rek se obrazí.
Po ničem on netouží tak vřele
jako potom, aby nepřítele
do vlasti se viděl vtírati.
Pak by vytrh' v svého pluku čele,
svět by trna musel zírati
jeho sílu, jeho činy smělé.
Jako Žižka kdysi s Tábority,
cizince by potřel na hlavu.
Potomkům by nápis v kámen vrytý
věčně jeho hlásal oslavu.
Co mu věci také plní duši,
došel domů sotva že to tuší.
Ale dcerka ze zahradních dveří

otci svému spěchá v ústrety.
V bílých tvářích, černé ve kadeři
růže, líbá otce na rety,
ručkou něžnou objímá mu šíji,
hlasem jasným švitorně jej vítá.
Z hlubokých jí očí radost svítá
z pod řas dlouhých, jež je stínem kryjí.
Zatleskavší, hbitou nožkou spěchá,
zvěstovati příchod matince,
v písku stezky sotva stopu nechá.
Šaty, podkasány kratince,
za ní vlajou jen, pak v křoví mizí
letem, jako ptáče veselé.
Ó, vy doby mládí přeskvělé,
ráji, z něhož vyhání nás stáří!
Jak to jaro z líce dívčí září,
chmura mizí otci na čele.
Za dcerou jde květnou zahradou,
v jejíž středu révou obtočený
domek v zeleň skrývá bílé stěny.
Opodál pak z jasmínu a bezu
besídka. V stín její nevkradou
ani v poledne se slunce žáry.
Temně zní sem hukot vody z jezu.
V dálí hory. Svědek dávných svárů,
hrad tam rozbořený od vítězů.
V loubí stůl se bělá přistrojený,

z mísy na něm kouří polévka;
v písku vlhkém s pivem konévka;
oběd čeká ženou připravený.
Ta pak muže vlídným úsměvem
v plné tváři, polibkem též vítá.
Stříbro se jí hladkým vlasem kmitá;
tak se s prvním zimy záchvěvem
z rána třpytí bílé jíní v trávě.
Z krajek čepec, jak by z cukru právě,
pod lalůčkem svázán stužkami,
kartounové šaty s pružkami,
prostý oblek, hospodyni k slávě.
Za stůl sedli otec, matka, dcera.
„Kde však Václav?“ ptá se hospodář.
„Nespatřil jsem syna od večera.“
Mráček letí přes matčinu tvář.
„„Od rána též já jej nespatřila.
Kde as vězí? Lidunko, má milá,
zda-li ty nám zprávu můžeš dát?“
„Jak jen vstal,“ dí dcerka, „palaš k boku
připjal si, a již jej zřím se hnát
ku náměstí v nedočkavém skoku.
Brzo po té slyším zpěv a hluk.
Hádejte, co vidím na ulici?
Kde jen jaký, všichni uličníci,
seřaděni ve válečný pluk,
na ramenou pušky s bodáky,

pochodem se ženou ku silnici.
A kdo ved' ty statné jonáky?
Nikdo jiný než náš Václav drahý.
Šli as cvičit na obec se v zbrani."
„„Bláznovství to," matka dí, „má z Prahy,
kéž by spíš si hleděl studování."
„Nehaň, ženo, šlechetné ty snahy,"
důchodní se ozval rozmrzen.
„Kdo chce prospět, počít musí záhy,
hoch již budiž v zbrani utvrzen."
„„Ale muži —" vpadne důchodňová.
„Ženo! chápeš, co ta doba nová?
Každý občan svobody je strážce,
a kdo v prsou mužné srdce chová,
ten se neohlíží po překážce.
Já též hotov, pro vlast krev svou cedit,
a můj syn má mysl moji dědit.
Vy pak ženy, jako Spartánky,
samy syny posílejte v seč,
tak nám vzejdou slávy červánky,
v nichž jak druhdy náš se zaskví meč."
„„Jak Bůh dá,"" dí žena s povzdechem,
„„Kam kdo chce, tam pomozme jen tomu.
Proto přec by v čas moh' přijít domů,
toulky hochu nejsou s prospěchem.""
Pomlčení nastalo, a ticho
příboru jen klidný rušil chřest.

Bez řečí tak oběd skončen jest,
teskno všem, že sedí dnes tak ticho.

Náhle divný hluk sem zaleť z venku,
cupoty a křik to v divné směsi.
„Pán Bůh s námi!“ Vardová se děsí,
vidouc spět sem starou služku Lenku
uděšenou, ruce lomící,
slzy tekou věrné po líci,
ústa bledá nejsou mocna slova,
až pak z nich ta zvěst zní Hiobova:
„Václav náš, ach — on je zastřelen!“
Ze všech úst zní jeden výkřik jen,
v mdlobách matka dceři v náruč padá.
Důchodní, jak těžký snil by sen,
ztrnut stojí. Zdá se mu, že den
jasný v černou proměnil se noc,
a z těch temnot hřímá slovo: „Zrada!“ —
To jej budí. Před sebou zří stát
pobočníka svého, Všetečku.
Ten kdys místo meče vařečku
ve kuchyni panské v ruce třímal.
Když pak musel hrncům vale dát,
perníkářem stal se v městečku.
Na marcipánovém srdéčku
nejpěknější verše uměl psát;
zpěvu dar mu v útlé duši dřímal.

Když však vánek volný počal vát,
vzchopil se a mocným hlasem hřímal,
že se vzbudil starý český lev,
pro vlast, statek svůj že dá i krev.
Škoda, že v tak nepatrnou schránku
duch ten velký zavřen osudem;
tací jsme, že v směšném tatrmánku
genia si myslit nebudem.

Na kratinkých nožkách trpaslíčí
tílko jako koule spočívá,
s hlavy velké zrzavý vlas křičí,
tvář, jak měsíc v úplňku se líčí.
Mužík ten se stále ošívá,
každá žilka jemu hraje v těle.
Ten šat vojanský mu sluší skvěle,
v který s pýchou teď se odívá.
V srdci počestný ten mládenec
tajnou láskou pro Lidunku plane,
v mysli mu již radost její tane,
až to zví, že taký vlastenec
ruku svou jí věnuje a sebe
k svazku, jemuž bude žehnat nebe.
Teď však jiné vzbouřeny v něm city.
Na tyrany pojal hněv jej litý,
padnout musí, k spáse otčině —
nejprvé však vrchní v Zlejčíně.

„Zrada," volá Všetečka, „ti vrazi
postříleli — utište se, drazí —
hrozná zpráva, hroznější však čin,
v panském sadě mládež naši milou,
a v jich středu klesl, ach, váš syn!
Vzchopte se již, obrňte se silou,
k pomstě kruté, ta jen zbývá nám.
Slyšte zvon! Již ku pomoci vám
poplachem sbor mužů volá v zbraně,
pádný meč se záhy vznese k ráně,
veliteli, vzhůru, jmenem páně!"
„Ano, vzhůru!" volá důchodní,
plačící svou ženu v náruč vina,
„ruka tato mečem probodni
toho, který zavraždil mi syna,
byť i zem jej kryla ve svém klíně."
„Kdo je vyslal," Všetečka tu vpad',
„ten ty vrahy také skrývá snad,
jejich pán to, vrchní na Zlejčíně."
„Nevčřím vám!" Volá důchodňová.
„Syn můj žije, lživá vaše slova,
kde jsou svědci? kde jest mrtvola?"
„Ach!" dí Všetečka, „ta naděj' marná,
to, co zřela naše mládež švarná,
pochybnosti každé odolá.
Se zbraní si hoši nevinnou
na třešně dnes vyšli v panské sady,

na ubohé chvíli jedinou
řítí se však panští hajní všady.
A než pomyslil kdo na útěk,
z ručnic do nich padly rány mnohé.
Ničím lotrům nebyl mladý věk,
pánů svých jen získat chtěli vděk,
vraždíce ty děti přeubohé.
Tak váš syn a mnozí jiní klesli,
druzí pak nám smutnou zprávu nesli.“
Matka mlčí. Varda ukrývá
slzy, které v oči se mu tlačí,
těžký bol, jenž srdce rozrývá
utajiti sotva v nitru stačí.
Posléz dí: „Bůh vás tu, drazí, chraň!
Musím jít, co stát se má, se staň!“

II.

Město vzhůru! S věže kvílí zvon,
na náměstí hlučný lidu shon.
Z domů, z chýžek všecko sem se sbíhá,
jako bouř to davem hlaholí,
zaťatá tu pěst se k nebi zdvíhá,
s mdlobami tam žena zápolí.
Kletby otců, naříkání matek,
všude úzkost, zoufání a zmatek.
Od úst k ústům děsná zpráva letí:
„Vrchní Zlejčínský vrah našich dětí.“ —
„Pro hrst třešní smrt jim byla dána!
Majetek-li velmožného pána
více platí než ta mladá krev?“
„Naděje má na vždy zakopána!“
kvílí žena, smutný bídy zjev. —
„Ó, jak těžce byla vychována
radost šedin mých. Jak hochův zpěv
srdce naplňoval radostí!

A teď veta po všem! V mladosti
opustil svou chorou, starou matku.
Posledního bych se střekla statku,
ba své žití dala za oběť
za své dítě. Vraťte mi je zpět!“ —

Stařec tam zas v němém zadumání
šedou svoji hlavu k prsoum sklání,
ret jen šeptá: „Drahé moje klouče!
Syna vzali mi a teď též vnouče.
Jak to kruto žít a zemřít sám!“
Zbožné ženy s pláčem pílí v chrám,
muži zase v skupení se řadí.
Řečníci tu vypravujou, radí.
Divoká v to zaznívají slova,
zprávu děsnou stíhá zpráva nová,
a čím více mysle ohromí,
tím víc víry má. Sám vrchní vrahů
vůdcem byl. On padlé pro výstrahu
pověsit prý kázal na stromy.
Potupu tak přidal ku zločinu.
Martin jenom nevěří v tu vinu.
Cechu svého, s odpuštěním, švec,
mudrlant, jak všichni od verpánku.
Svatou dost mu není žádná věc,
by v ní slabou nenalezl stránku,

všecko zkouší, o všem pochybuje,
proto také Martin Rozum sluje.
Čtenářem on pilným starých knih,
a těch množství chová doma v skříni,
ve dne v noci pilně bádá v nich.
U všech váhu má, co Martin míní.
O samotě tráví podletí
své, jsa vdovcem, k tomu bez dětí.
Myšlenky mu vrásky na čele
hojné vryly, hoře též i čas,
mladosti však z oka plane jas.
Třeba plný vous i řídký vlas
zdobilo již první zimy jíní,
tělo statné jako z ocele.
Dnes však Martin hluchým uším káže.
Kdo se ještě, zda to pravda táže,
očí sto když na čin hledělo?
Aby těm se věřit nemělo,
Martin vším svým vtipem nedokáže.
A ne slova jen, již také páže
k důkazům se pádným zvedají,
rouhači by napravily hlavu.
Ten však moudře ztratil se již v davu,
sokové jej marně hledají.
Pojednou však tichne divý hluk,
a vše spěje, kde zní bubnu zvuk.

Před radnicí rozkročený stojí
Brambora, jenž zvukem teletiny
proti Bonapartu voj kdys veď.
Teď zas buben na svá bedra zveď,
aby s gardou slavné konal činy.
Což mu blaze ve vojenském kroji!
Jako svíčka dlouhé tělo stojí.
Rudá tvář, jak Řip nos maličký
rubínem z ní září do světa,
kníry černé, vlas však prokvétá.
V rukou větrem víří paličky
na bubnu, jenž v bečky podobě
před ním pne se. Netvor kolosální
hřmí, že budí mrtvé ve hrobě.
Bramborův to marš jest generální.
A jak zvuky městem burácejí,
poplach budí v nejdálnější chýši,
běda tomu, kdo si nepospíší.
Muži věru času neztrácejí,
po zbrani což každý sahá ruče,
onen mlčky, tento zase bruče.
Oni běží, ti se potácejí,
jiní ostře vykračujou zas,
a než minul krátký jenom čas,
ve zbroji tu městská garda stojí,
přichystána ke krutému boji.

Jaký obraz! Nestačí tu slova.
Ó, že nemám štětce Hogartova,
abych vylíčil vše důstojně.
Mužů, zbraně, čeho dřív si všímat!
Všecko musí obdivem tu jímat,
toho pak zde věru přehojně.
Ovšem, šat že vojanského střihu
obranců všech těla nezdobí;
armádě, jež utvořena v mihu,
krejčí za den oblek nezrobí.
S uniformou tak se tady plete
kazajka i kaput šosatý,
s čákou přílba z doby dávnoleté,
se šišákem kašket placatý.
Stejně pestrý ostatní jest kroj.
Podle pantalonů šarivary,
ba i poctivice pílí v boj,
módní šat zde zřít i vetché cáry.
Rozličná též obuv vojáků.
S juchtou kráčí botka lakovaná,
lehký střevíc, bota okovaná,
trepky druží se tu k dřeváku.
A což teprv ctných těch mužů zbraně!
Jaká je to podívaná na ně!
Tam hle čahoun, s krátkou karabinou
za pasem má pistol mosaznou.
Vedle trpaslík zas s puškou neráznou,

hlaveň dlouhá trčí nad hrdinou.
Břicháč přes rameno šavli křivou
z tureckých si válek zavěsil,
hrbáček tam s vlasů bujnou hřivou
halapartnou svět by poděsil.
Mlat a cep tu zřít i sudlici,
mezi tím pak lesknou se i kosy,
onen na kámen má ručnici,
s doutnákem ten zase pušku nosí.
Kominík tam černý na křídle,
s poplachem jak vylít ze komína,
času neměl ptát se po mýdle.
A jak anděl podle pekel syna
v umoučněné stál tu kazajce,
v plátěnkách a se zástěrou bílou
Vondra pekař, práva obhájce,
v rukou tiskna větrovku svou milou.
Již i Martin přichází a s ním
kráčí štíhlý krejčík Březina.
V slovech největší to hrdina,
rovných jemu sotva zplodil Řím.
On to byl, jenž bloudě lesem dlouhým
Babinského rotu porazil,
ozbrojen jsa deštníkem jen pouhým.
Nehodou jen ušla jemu cena
za lupiče tyto přislíbená,
osud jemu slávu pokazil.

By je svázal, neměl provazů,
po dobrém pak nechtěli s ním jíti.
I šel sám, a dál je nechal žíti.
Tisíc přísah složil k důkazu.

V bojovném tak seřaděni šiku
nemohou se dočkat okamžiku,
k pochodu až dá se znamení.
Jaké však to smyslů šálení!
Či to vskutku Dobrošínské ženy
obklopujou pluk, v boj připravený?
Každá chvíle množí jejich davy,
a již těsně sevřen statný voj.
S ním-li utkati se chtějí v boj?
Vřava roste, hlava podle hlavy.
„Zpátky!“ — „Stranou!“ — Marný rozkaz, prosby,
marné lichocení, marné hrozby.
Ženami již zajat celý sbor.
Těžko zeď je proraziti čelem,
tíže ale zmoci ženy vzdor,
a ty ženy přišly v pluku celém!
Kterak v míru rozluštiti spor?
„Jak, ta která syna mileného
ztratila dnes, ztratit má též muže?
K němu spíše vinout chce se úže.
Výprava ta nových žalů zdroj.
Který nemá krbu rodinného,

ten ať jenom v půtku nese zbroj,
kdo však ženat, doma zůstat musí,
neposlušný naši sílu zkusí.“
Jazyky tak ženy obratnými
pokřikují, jedna přes druhou,
důkazy to tvrdí nezvratnými,
za pecí že sedět zásluhou.
„Aj, to bude, věru, pěkná mela!“
k sousedům se ozval Martin švec.
„Šlakovitá, sousedé, to věc,
kam pak se již vaše smělost děla?
V městě prchne armáda již celá
před ženami. Vždyť to hanba přec!
Na zdrávasech mohu růžence
vdovce sčísti zde i mládence;
ani tucet nás tu nezbude.
Vrahy stíhat, stačíme-li k tomu?
Nejlíp, když pak také půjdem domů.
Potom však nám bude neveselo!
Schoulení, co zmoklé slepice,
nebudem si troufat povznést čelo.
Jaký div? Vždyť tyto ulice,
tyto domy naši hanbu zřely.
Velitel pak jistě hněv svůj celý
na nás pustí hanlivými slovy.
A což až to tetka tetce poví,
až se o tom celá země doví,

jak se budem stydět velice.
Pouštět budou na nás vtipu střely
lidé zlí, a jako tiplice
sesypou se na nás páni kluci,
nedbajíce úcty ku stáří.
Písničky pak o nás zpívat budou,
po jarmarcích všude kramáři.
A což, až to přijde do novin!
Pozdní vnuk se dědů nad ostudou
zahanbením ještě bude rdít.
Nebude pak možno hanu smýt
ani vašich srdcí krví rudou.
Domluvil jsem. Čiňte teď, co chcete,
muži jste, tož sami sebe cěte."

Zatím ženy, nedbajíce zbraně,
útočily dlouhých bez okolků.
Utvořen sic čtverhran ku obraně,
ten však sláb jest proti tomu spolku.
Každá svého muže již si jala,
jak ho drží, nespustí se jej.
Váhavého tato přemlouvala,
s vzdorným ta se v krutý dává rej.
Zda se vrací doba Vlasty zas?
Běh svůj nazpět obrátil-li čas?
Kteraký to nevídaný děj!
Na váhách už bitva. Ale štěstí,

rozhodně se chýlí k straně žen,
vítězný to jejich pokřik věstí.
Na dobro šik mužů rozražen,
po různu již jenom zápolí,
ten svůj chochol hájí, onen zbraně.
Naplněno rykem okolí,
Bramborův v to buben hlaholí.
Před ním Březina se odhodlaně
ženě postavil. Ctná matrona
tato v pověsti jest lité saně.
Tvář on před její si nehty chráně
Ferdinanda, vzývá, patrona,
jen že v zmatku plete si ho s sebou.
„Ferdinande, neboj se!“ — tak křičí
jarým turem — „Březina je s tebou!“
Kolem zatím ženský vrtoch ničí
nejkrásnější obce armádu,
soustřeďuje se již ku zadu,
marně se té haně Martin příčí.
Od porážky odvrať se již, hlede!
Každá žena muže domů vede.

Mezi tím, co zuřil zápas lítý,
ve podloubí stinném zákoutí
jinoch stojí, zrakům lidu skrytý.
Sám však všecko může shlednouti.

Cervené z pod čapky vlasy plavé
v dlouhé splývají mu kadeři,
lehký nádech vousu v tváři smavé,
oko modré, jemuž uvěří
ráda dívka, když v něm láska vzplála.
Štíhlým údům sluší šaty tmavé,
samá šňůra těsný kabátek,
s palašem si bílá ruka hrála.
Legionář z Prahy, mladý rek,
z kohorty on jarých právníků.
Z prvu žert jen hledá v povyku,
když však vidí, kterak žen svých kázni
podléhají muži v bledé bázni,
tu v něm vzkypí mládí bujná krev,
a již jedním skokem jako lev
z úkrytu na lávku vyskočil,
mečem kolem hlavy zatočil.
A tak volal: „Muži! Zda-li budem
ženám snad se dávat v porobu,
zda-li navždy klesla do hrobu,
stará chrabrost v proudu krve rudém,
jímž jsme Bílou horu svlažili?
Proto-li jsme dnů těch dožili,
bychom utíkali před ženami?
Tak-li zvrhnul duch se Táborů,
tam-li až to dospělo již s námi?

Tak již zanechejme odporu,
české barvy strhněm s praporů,
Němcům za kořist se dejme sami.
A však ne! Zda marně tisíc let,
v Thermopylách svých jsme bojovali,
proti nám když válčil celý svět?
Luhy ty, jež Žižku odchovaly,
zda-li marně by nám slibovaly
nové jaro, nový reků květ!
Stůjte! Zastyďte se! V šik se stavte!
Jmeno svoje věčné hanby zbavte,
že vás ženy v útěk zahnaly!"
A než dořek', jaká náhlá změna!
Smíšení kol něho muž i žena
tísnili se v svorném závodu.
Šla jim řeč snad k srdci? S těží as.
V hluku divém zanik' jeho hlas,
proti němu vášeň rozlícena, —
vrchňova v něm syna poznali.
„Chopte se ho!" Volá na sta hlasů,
na sta ručnic míří po něm hned.
Dříve, než-li k obraně měl času,
stržen v lidu zuřivého střed.
„Teď ho máme! Ptáček na lep sed'!
Ďábel sám ho v naše ruce ved'!
Mor ať na tu bídnou panskou chasu!
Oko za oko, a za zub zub,

syna za syna! Jej pomsta zhub!“
Městský Marat, v komínů jenž černu
zhavranil si i tu duši svou,
křičí ortel: „Jen s ním na lucernu!“
„Na lucernu!“ Ohlasem to zvučí.
„Na lucernu!“ Zděšený dav hučí.
„Na lucernu!“ Volá Martin švec.
„Sousedé, jen hleďme na konec.
Pravíte, že on je synem vraha,
zda však naše právo tam až sahá,
nad životem souditi a smrtí!
Vidím již, jak mnohý hlavou vrtí.
A pak, proč by mřít měl nevinný?
Zda čin otců padá na syny?“
„Otec jeho zavraždil nám děti.“
Křičí kominík. „Nač otáleti?
Na lucernu!“ —
„Hm! toť vysoko.“
Martin dí. „Však rcete, mistře milý,
Kterak máme ortel provésti?
Naše ulice i náměstí
bez luceren jsou až po tu chvíli.“
Martin vyhrál. Kolem vše se směje.
Student sotva chápe, co se děje.
Proč tak zuří proti němu lid?
Co že ruší města toho klid?
jaká bouře v tento úkryt věje? —

Mezi dav tu vstoupil důchodní.
A však ne. To vůdce, hrdina.
Víte-li, že jde mu o syna,
a přec ani žilka jediná
nechvěje se v tváři. Jenom z oka
blýská hněv i bolest přehluboká.
Za důchodním, ejhle, Palečka!
poskakuje sobě Všetečka.
A hned k vůdci vedou zajatého.
Úžasem ten volá ubledlý:
„Žití-li si nevážíte svého,
teď že k nám vás kroky zavedly?
Či snad chcete po krutém tom skutku
kochati se ještě v našem smutku?“

„Jaké skutky? Jaké žaly? Rcete!
Z Prahy právě domů pospíchám.
Co se děje, nevím, ni co chcete,
váš i lidu hněv proč zkoušet mám?“

„Otci vašemu se těžká vina
lidem přičítá, že děti nám
povraždit dal svými pochopy.
Vězte, já též oplakávám syna.“

„Vražda? Ne, tak žert se netropí.
Otec vrahem? Životem já vám
ručím zaň! Vždyť jeho srdce znám.
Bože můj! — A vám, že syna — dítě —
Zřel jste oběť? — Že je mrtev, víte?
Nevěřím! — Ó, rcete, že to lež!“

„Kéž by byla,“ Varda dí, „ó kéž!
Srdce doufá, dokud pravdu neví,
nejbližší však hodina ji zjeví.
Na výpravu jdeme. Naše snahy:
zvědět pravdu, polapiti vrahy.“

„S Vámi půjdu.“
„Ne tak, Vy jste jat.
Rukojmí jste nám, Vás ve vězení
střežit dám, až k svému navrácení
v domě svém. Žel! že tak Vás musím zvát!“

Pokynul, a záhy v středu stráže
veden vězeň tam, kam vůdce káže.

Zatím z průjezdů i z temných sklepů
vylezá tak mnohý hrdina,
odhozených pušek se i cepů
chápají. Vždyť strachu příčina

minula. Jsouť málomocny ženy
proti pluku, který doplněný
před svým vůdcem stojí v pevném šiku.
Prapor rozvinut. A v okamžiku
buben víří, hlahol ze všech stran,
gardy proud se valí z městských bran.

III.

Starý vrchní ve Zlejčínském zámku
straší jako minulosti duch,
panství jeho zhouby jeví známku,
umíráček již mu cinká v sluch.
Kde ty časy, ve voze kdy krytém
středem klonících se davů nes',
všemohoucí, záře blahobytem!
Sedlák sotva čepicí hne dnes,
když svou vrchnost potká v širém poli.
Nevděk ten až v hloubi duše bolí.
Mušketýrův buben robotníky
marně volá panské do práce,
jeho hůl jim nerozdává díky,
vrátnice má smutné vakace.

I s tou bulkou dûmyslnou amen!
Justiciár, správce nechce hrát,
když tu starou slávu sžírá plamen,
v rumy klesá právomoc i stát.
A což lesní, vládce myslivosti!
Na toho to trhlo nejvíce,
každý chlap svou puškou do libosti
do panského pálí zajíce.
Svět se boří! Bude-li se dále
bez trestu ten provozovat lup,
bažant, ba i srnčí dá nám vale,
nezbude nám ze zvěře ni chlup.
Tak vše rázem na rub obráceno.
Poddaný se pánem cítí teď,
horečkou vše zdá se uchváceno,
po věky co stálo, pokáceno,
brzo poslední též padne zeď.

„Hotovi až budou se zvěří,
potom asi na nás dojde řada,
se stromů než svadlé listí spadá,
hodinka nám smrti udeří.
Ta tam žití celého je snaha,
statky moje padnou v ruce vraha,
a k těm vrahům můj snad patří syn.
Na srdce mi až ta zhouba sahá.
Vídeň šílí, vzpouru hlásá Praha,

venkov čeká jenom na pokyn.
Však když konec býti má již s námi,
slavný aspoň musí být náš zhyn.
Požár stráviž hradu toho trámy,
zdi se řifte, v rumech ještě s vámi
zápoliti chceme o svůj týn!
Do té doby však jsem tady pánem,
a jak dosud vládnouti chci dál,
běda tomu, kdo by se mnou hrál!
Dosud mocným cítím se co král,
těžce mstít chci vzpouru na poddaném.
Na uzdě chci držeti vás hrůzou!
Ať se jiní přátelí s tou lůzou,
já chci stát až k smrti, kde jsem stál.
Nenávídím svobodu tu novou
do nejhlubší duše hlubiny,
kéž bych mohl rukou ocelovou
vyrvati ji z naší otčiny! —
Starče bláhový! Co můž' tvá vůle?
Vždyť to bejlí ani syna svého
ze srdce jsi nemoh' vymýtit,
a to srdce — tvého srdce půle!
Poslušen-li rozkazu as mého?
Kdyby moh' mou tíseň pocítit,
nedlel by a ke mně z Prahy spěl.
Nechať lid mé srdce rovná žule,
pro syna tam lásku vždy jsem měl,

pro něho jsem úzkostí se chvěl;
kéž jej spasím, syna jediného!“

Do lenošky tělo zapadává,
s tváře zmizel tvrdý, přísný rys.
Ticho vše, let mušky slyšel bys.
Venku jasno, zde pak jizba tmavá,
záslonou se sotva slunce svit
dere; jak v to staré srdce cit,
kolem něhož vášní stydla láva.
Náhle hluk v to ticho zaleh' zdola.
Rychlé kroky znějí v předsíni,
klepot starce z myšlenek již volá,
a než z nich se vybral jenom s pol:,
divný host se dere v svatyni.
Rudá tvář a nad ní lebka holá,
sem a tam jen osamělý vlas,
žhoucí nos a žhoucí očí kola.
Pod nosem knír hustý, divoký
pysky odulé v svém stínu skrývá.
Chlap jak hora, drsný, vysoký.
Kabát modrý jako nebe jas,
s řemenu se stará šavle kývá,
líškovku pak svírá v mocné pěsti.
Muž ten povznes' chraplavý svůj hlas:
„Jasný pane, už ty ptáčky máme.
Dobrošínským nyní důkaz dáme,

co je úřad, co jsou rozkazy,
že jim zajde česat naše třešně.
Kdybych mohl, soudil bych to spěšně.
Nač pak máme doma provazy?“

„Mušketýre! Kdo mu dovolil
promluviti, než-li jsem se zeptal?“
zvolal vrchní. Dráb již nezašeptal,
zajatým ač rád by přisolil.
„Sem je přivést!“ — Mušketýr už letí,
v okamžení v jizbě stojí děti.
Vrchní na ně udivený vzhledl.

„Celý sbor těch kluků v panský sad,“
hajný žaluje, „zbraň v rukou vpad'.
Asi sto jich bylo, a je vedl
tento hošík s divnou čepicí.
V okamžení malí ďáblíci
stromy slezli, do třešní se dali.
Ten plod boží, sotva ještě zralý,
na dobro by byli sezobali,
kdyby nebyl sadař za noci
zavolal nás sobě k pomoci.
Z ručnic na slepo jen nabitých
stříleli jsme v ně jak do vrabčáků,
nebylo tu arci zabitých,
ale tucet mladých darebáků

se stromů nám v ruce padlo strachem.
Druzí rozprchli se v běhu plachém.
Hůře ale bylo s tímto brachem,
na jejich jenž vůdce sobě hrál,
proti nám on s mečem v ruce stál.
My ten žert však ukončili zkrátka,
a zde jsou ta hodná pacholátka."

„Již i mládež! Hrůzo neslýchaná!"
Zvolal vrchní. „Tak již promíchaná
jedem vzpoury společnost je všecka,
zbraně k lupu že se chápou děcka!"

A ti lupiči se strachem chvějí,
žalným pláčem sobě ulevují.
Jeden vzpřímen jenom nepokorně
na vrchního zrak svůj upřel vzdorně.

„Ty's jich svůdce, chlapče?" Tento děl,
„kroť svou hrdost, jméno své mi sděl."

A již Václav počal jasným hlasem:
„Důchodního syn jsem z Dobrošína.
Provaz váš sic moje ruce spíná,
přec však nesmíte mi hnouti vlasem!

Ano, já jsem čackou mládež naši
vedl tam, kde pochopové vaši
střeží statek otcům vyrvaný.
Účtovat teď budem s tyrany,
kteří křivdu v právo obrátili.
Vydejte již, co jste uchvátili!
Dobrošínu patří — však to víte snad —
ne jen onen bídný, panský sad,
ale vše, co máte, ves i hrad.
Bezpečně to v starých knihách psáno:
Konfiskaci té po Bílé Hoře
luh, jejž nyní panský pluh váš oře,
nepropad', jak druhý městský statek.
Nepoctivost, žalný války zmatek,
a pak dlouhé porobení hoře
způsobily, nám že nevydáno,
neprávem co bylo zadrženo.
Však teď světu odkrejeme klam,
a co dědic vrátí syn se tam,
odkud lstně jste děda vytlačili.
My co předvoj vytrhli jsme jen,
naše slabé síly nestačily.
Ale vím to, brzo přijde den,
kdy se měšťan druhdy zotročilý
o své svaté právo přihlásí.
Ztraceni jste potom bez spásy,
odplaty vám chvíle přikvačily.

Své jsme brali, my jsme pány tady,
v poutech vy by zde jste měli stát:
Tyrane, již vydej nám ty hrady,
a my tobě milost chceme dát!“ —
Vrchní bledne a zas rudne v tváři,
dech se tají mu, hněv z očí září.
Všecko mlčí v němém úžasu.
Písař chví se za zeleným stolem.
Václav jenom hrdě hledí kolem,
vítězem se cítě v zápasu.
Posléz' vrchní řeči nabyl zas,
sípavý se z úst mu vydral hlas.
Jediné to slovo bylo jen,
jediné, však jasné dosti: „Ven!“

A již každý ze dveří se tlačí,
sotva že jim úzký otvor stačí,
Václav slavně volá: „Svoboden!“
Však ta radost velká, milý hochu,
podle všeho předčasná je trochu.
Z kanceláře nyní jdete sice,
ne však domů, nýbrž do vrátnice.
Mušketýr pak s hledem upíra
na těžký vás zámek zavírá.

Dnes pan vrchní mrzut při obědě.
Zamračený v jedno místo hledě

hrubě se ni sousta nedotknul,
ani hospodyni nevytknul,
polévka že byla přesolena.
Darmo jemu hlavu na kolena
lichotivě starý Hektor klad'.
Jemu v mysli stále leží sad,
třešňová ta válka zatrolená.
Marné umění dnes příručího
v rozkládání vonné pečeně.
Marně také písař učeně
vykládá, co sen se namučí ho,
v noci, jenž se na dnešek mu zdál.
Nebožtík prý šafář před ním stál,
ukazuje v hrozné sluje černo.
Rázem ale ve tmě oheň vzplál,
a tré čísel zalesklo se v zář.
Roční on by na ně službu vsadil,
tenkráte by neušlo mu terno.
Jakýs nepříznivý ďas však shladil
s paměti mu cifry, které zřel.

Hněv tu, vrchnímu jenž v srdci vřel,
náhle 'slovy z útroby se řítí:
„Mušketýr ať holí ztrestá jej!“ —
„Kéž, to platno!“ písař dí, „Bůh dej!
Ale dříve musíme ho míti.“

„Aj, což se Vám rozum plete v hlavě?
S druhými přec zavřen ve šatlavě.“
A pan Franc, jak byl by s oblak spad',
na vrchního vyvaluje oči.
„Naposled ty kluky míní snad.“
A již chytře rozprávku svou točí.
„Ano, nejlíp na tu čeleď hůl.
Ale, co by v Dobrošíně řekli,
jsme jim teď již jako v očích sůl.“
Vrchní zvolal: „Kdyby světa půl
s nimi stálo, mne by nezalekli.
Včera v prachu před námi se vlékli,
dnes by hráli zde si na pány?
Zámysly jich děti prozradily.
Třeba, bychom v čas se ohradili,
úlohy sic naše dohrány.“

Zatím mušketýr si na dvoře,
jak by věděl, jaký nahoře
vyřknul ortel právě jeho pán,
lískovkou svou chutě pošvihuje,
vesele se k dílu připravuje,
jako by již rozkaz byl mu dán.
Počítá si každou ránu v duchu
hole svist a křik jej lehtá v uchu.
Přísloví své šeptá si již zde:

„Škoda rány, která mimo jde.“
Co tak sluha duší předzvídavou
očekává dílo radostné,
starosti se pánu rojí hlavou,
duši tísní břímě úzkostné.
Dnes má vrátit milý syn se z Prahy.
Pro něho již k dráze kočár záhy
s Jiříkem se starým vypravil.
Nyní by již mohl doma býti.
Před zkázou zde chce jej otec krýti,
zde jej z těžkých bludův uzdraví.
„Když však nepřijde, když rozkazu
mého vzdornou myslí nechce dbáti?
Ne, on nesmí klesnout ve zkázu.
On mne poslech', on se jistě vrátí.
Nad Prahou to visí jako mrak,
brzo šlehnou z něho blesky rudé,
zpoustu zří už úzkostný můj zrak,
a já cítím, krev že téci bude.
Dusno tam a dusno zde mne tíží,
jako když se děsná bouře blíží,
a ti v Praze v samém plesu, slávě
netuší jak blízká hodina,
jež je zničí soud jak boží právě.
K tobě, Pane, prosím za syna,
slitování s vetchým starcem měj,
vyslyš mne, ó spas, ó zachraň jej.“

A již vrchní okno otevírá,
v dáli hledí. Marné namáhání.
O kočáru nikde slech ni zvěst.

Jaký rozkošný to pohled jest,
před zrakem jenž se mu rozprostírá.
Mračně hrad s tou starou věží zírá,
v smavé údolí. Tam ratolest
olší tmavá v jasno vln se sklání
říčky. K nebi hora lesnatá
strmí nad ní. V rozervané stráni
poustevna, a před ní dřevo kříže.
Chaty bílé, jak je pohádka
ráda hledá, jako hnízda ptačí,
na skalinách visí dál i blíže.
Nízko z břehu rybářova chýže
ve zrcadle prchavém se zračí.
Před ní člunek, v člunku dívčiny
podkasané robí cos, kdo ví to.
Zpěv a smích tam zvučí dětinný.
Výše krčma u cesty. Tam síto
pestrobarvé nad vraty se houpá
klidně podle věnce s fábory,
jenž zve chodce pod krov hostinný.
Odtud silnice již k horám stoupá
podle ohražené obory.

Na vršku pak kostelíček s věží
vykukuje ze zeleně svěží,
útočiště pro ubohý lid.
Nad vším letní odpočívá klid.

Vrchní nezří to. On kalné zraky
vysílá tam k mezím obzoru,
až co žádá, spatřil. Prachu mraky
zprv, však tam již u dvoru
povoz letí. Koně ve cvalu
kvapí touze ještě pomalu.
Hle! již sjíždí tryskem v údolí,
hrčení již v ucho hlaholí.
Skryl se. Vyjel. K hradu obrací —
prázdný vůz, a syn se nevrací! —

Rachotí již ve dvůr kolesa.
Lomoz kroků. — Jiřík v dveřích stojí.
„Syn můj?“ —

„Ach, on nevrátí se dnes!
V Dobrošíně zajat. Ti se strojí
proti nám dnes vytrhnouti k boji.
Ztěží prch' jsem, smutnou zvěst bych nes'.“
Vrchní bledne. Nazpět poklesá
beze vlády do lenošky tělo.
Chladný pot mu bílé rosí čelo.

V jeho nitru je tak neveselo,
sotva tuší, co by stát se mělo.
A již v zámku všecko plno ruchu.
Od ucha se rozletěla k uchu
smutná zpráva. Všecko pojal strach,
jako by již ve zdech zuřil vrah.
Jízdní posli letí na vše strany.
Na dvoře pak rychle do obrany
panskou čeleď řadí mušketýr.
Zbraň, jíž lesk' se druhdy bohatýr,
v nemotorných rukou dvorní chasy:
tak se osud, tak se mění časy!
Z úkrytu svých klidných mysliven
záhy lesníci sem spějí četní,
každý zvědav, každý udiven,
jaká honba strojí se v čas letní.
Tu jest ptaní, tu jest povídání,
tu jest vzdechů, tu jest proklínání.
Málo jenom času minulo,
ze zámku se vojsko vinulo
do údolí žasnoucího klínu,
zbraně nesouc proti Dobrošínu.

Zatím garda městská mysle teskné
po silnici proudem valí se,
v kotouče vše prachu halí se,
z něhož v slunci jenom zbraň se leskne.

Roste úpal. Žízeň hrdla souží,
bez konce se trapná cesta dlouží.
Hodinu již kráčejí tím vedrem.
Hle, tam sad jest panský. V stínu štědrém
jindy ulehli by na drnu;
dnes však zří tam krve poskvrnu,
a nad místem vraždy hrůza krouží.
V sad již vnikli, každá tvář je bledá,
marně hled však stopy skutku hledá,
po mrtvých i vrazích marné pátrání.
Leda tam že podupaná tráva
o krutém tom činu důkaz dává,
a pak trosky dětské po zbrani.
Třeba dále, hříchem dlít zde v stínu,
vzhůru za vrahy již ku Zlejčínu!

Okamžik, a vojsko v před se žene,
jak ty mraky, které po skalené
obloze tam letí nad plání.
Vichr zved' se, stromy uklání,
po cestě prach ve sloupech se zvedá,
slunce zakryla již rouška šedá,
z hluboka pak duní hřímání.
Víc a více tmí se. Blesky rudé
po černu se oblak míhají.
Hrůza rozkládá se po kraji,
všecko trne — soudný den to bude.

Dobrošínští bouře nedbají,
spějíce, kam povinnost jim kyne.
Dolem řeky temná vlna plyne,
osudný to pro ně Rubikon.
Níž a níže mrak se k zemi chýlí.
Ze vsi blízké úzkostlivě zvon
proti bouři valící se kvílí.
Jako varování zní ten ton,
k děsnému by nespěchali cíli.
Na svahu tu protějšího břehu,
v hromu vřavě, v hrůzném blesku šlehů,
Zlejčínských se zástup ukázal.
Hle, již bratr bratra vraždit pílí!

Teď však vztek se živlů rozvázal,
s jekem bouře vypukla v tu chvíli.
Jak ten člověk, zem i nebe šílí!
Jako z jícnu tisíc šelem dravých
řve to, skučí z nitra mračen tmavých.

V ohni vše, a vše hned v noci zas.
V rachot hromu vichru sviští hlas,
a již nebe otvírá své hráze.
Příval šumí. Světla pablesk zhas',
a jen blesky spoustu ozařujou.
V proudech vody mizí háj i luh,
mořem vod jest naplněn i vzduch.

Na sta potůčků i potoků,
k řece spěje v náhlém přítoku.
až se kvapem její vlny dujou.
Výš a výše, po kraj naplňujou
brzo úzké pro ně koryto.
Nedlouho a přes břeh přelito
do nížiny rmutné jezero.
Zeleň luhů mizí ve šero,
tu a tam jen stromy korunami
zvedají se truchle nad vodami.
A již praská most i dřevěný,
bezpečně jenž přes řeku se nesl,
rázem dřev, vln silou schvácený,
ve kypící víry stržen klesl.
A tu bouře dostoupila výše.
Nebe vodou jen a ohněm dýše.
Hukot vln a větru divý svist,
s hromu třeskem v jeden zvuk se mísí,
zvuk tak děsný, že i mrtvé křísí,
z hrobových je vyháněje míst.

Tu však síla živlů vyčerpána.
Zuření, kdy spousta dokonána,
náhle slábne. Bouře prchá v dál.
Modro nebes probírá se mraky,
světla lesk již oslňuje zraky,
ve výši, hle oblouk duhy vzplál.

Každý list nad zkázou slzy roní,
jara dechem svěží vánek voní,
za hory se rudé slunce kloní.

A kde zatím naši bojovníci?
Zlejčínských kam se as poděl tlum?
Kde se v bouři kryli, těžko říci.
Kdy však utich' živlů strašný šum,
ze svých skrýší smutně vylézají
zbědovaní, přítel, nepřítel.
Sotva jeden druhého že znají,
příšerám se vodním podobají,
všechněm kape voda ze šosů.
Obaleni bahna nánosem,
krčí se a zuby drkotají.
Gardu národní tak velitel
truchle vidí, neschopnou již k boji,
dřív než počal, nepřítel kdy stojí
za vodou tam tváří jemu v tvář.
Hasnoucího slunka slední zář
jako v posměch zlatí soků zbraně.
Ó, jak rád by teď se vrhnul na ně,
a přec musí dlít zde nečinně,
řeka vzdmutá bouříc v roklině
neúprosně obě vojska dělí.
Snad by tak se domů vrátit měli,
bez vrahů a také bez zprávy?

Ne. Zde zůstanou, až pozdraví
tábor nového dne záblesk skvělý.
Pak nechť skončen úkol výpravy.

Večerní již v kraji roste šero,
v myslích mužstva ale nevrlost.
Svízelů těch mají dost a dost,
hlad a žízeň, neodbytný host,
hlásí se a hlasů reptá stero.
„V mokru, v zimě, nebem pod šírým,
nevlídnou tu noc zde ztrávit máme,
strach co městem leží nad sirým,
že snad v boji za ně umíráme?
Domů, domů! zítra také den.
Před nepřátel mocí neprcháme,
zotaviti chcem se u svých jen.
V zvyklém lůžku posílí nás den,
pak zas rádi na pochod se dáme,
a své dílo mužně dokonáme.“
Na vzpouru již rozčilení roste.
Varda volá: „Hrozte nebo proste,
nezrušim já proto rozkaz svůj.
Čest kdo má, ten při praporu stůj.
A byť všichni šli, já zbudu tady,
jděte jen své ukojiti hlady,
zde má čest, zde také stánek můj.
Vám však budou Zlejčínští se smáti,

vlastní děti, prosty pokory,
Německými křižáky vás zváti,
kteří jak jen shlédli Tábory,
u Domažlic prchli za hory.
Jdi, kdo's baba. Kdo však čest má v těle,
zůstane. Vímť pomoc pro svízele.
Do města nechť rychle posli spějí,
los náš tam, i nouzi vyprávějí.
Strach tak zmizí těch, kdo jsou vám drazí;
a než krátká doba uplyne,
v hojnosti zde bude, co vám schází,
nedostatek všechen pomine."

Hlučný souhlas řeč tu doprovází.
Březina i Martin posly zvoleni,
hlavu plnou různých vzkazů, přání.
Splní-li vše v snaze účinné,
nebudou tu ani do svítání.

IV.

Bouře nad městem. Vše v dům se skrývá,
v řeky změnily se ulice.
Děti pláčou v temnu světnice,
ku bledé se matce tulíce,
nad růžencem bába hlavou kývá,
na stole pak hoří hromnice.
V šeru kostela jen věčná lampa plane,
zbožně ženy plní lavice,
mnohý vzdech zní, mnohá slza kane,
modlitba z rtů bledých k výši vane.
Ticho tu, jen z venku bouře hučí,
vysoká že okna chrámu zvučí.

Před obrazem matky boží klečí
důchodňová, úděs ve tváři,
zarosených zraků k oltáři
prosby vznáší tichou bolu řečí.

„Mrtev syn snad, manžel v kruté seči.
Matko boží, buď mi záštitou!
Srdce tvoje, které sedmi meči
prokláno kdys, ono přelitou
bolest moji nejlíp chápat může.
Vrať mi syna! Zachraň mého muže!“

Tak se modlí matka. Doma dcera
plačíc v koutek sobě usedla.
Úzkost zjevuje tvář ubledlá,
a jak na dnu jarním chmura šerá,
na duši jí temnost spočívá.
Jak ta bouře zkázu přivedla
mžikem všemu, co tak mile kvetlo,
tak i ona nyní zahledla,
neštěstí jak litou bouří smetlo,
v chvíli krátké, dechem jediným,
v propast vše, co srdcem dětinným,
myslí něžnou sobě zbudovala.
Zachváceno vše, co milovala.
Bratr drahý vrahů obětí,
otce pomsta v kruté boje hnala,
milenec pak její v zajetí.
Jak by duše sobě nezoufala?
Jedním dnem jí ztraceno tak mnoho,
ztroskotáno její štěstí všecko.
Jak to snese nebohé to děcko!

Kéž by mohla spasit aspoň toho,
jenž jí dražší vlastní nad žití,
než-li hněv se lidu rozlítí
a — zda šetří divá vášeň koho? —
oloupí ji o to nejdražší,
o ten sen, jenž ze všech nejkrasší,
o tu první její lásku mladou.
Již to vidí, naň jak ruce kladou,
jak jej vlekou hrozné ku smrti.
S ním pak zemře, ať ji rozdrtí
spolu s drahým. Taký skon jí vnadou.

Co tak Lidunka svou dětskou duši
smýšlenými děsí hrůzami,
drahý její těmiž stěnami
uzavřen jest s ní. Ó, jak se kruší,
že tak pevny jsou ty stěny milé,
dvéře uzavřeny potměšile.
Před nimi krok stráže naděj ruší,
z vězení že moh' by vyváznouti.
Ba i okno dobře střeženo.
Marně touží, by směl ovinouti
kolem svojí dívky rameno.
A zas myslí hrozná chvěje zpráva:
„Bratr odňat byl jí otcem tvým,
otec její s tvým se v zápas dává. —

Lásku-li tam ještě hledat smím,
záští kde se povinností stává?
Nenávidět srdce to? Zda může
v bodláčí se proměniti růže,
v hadí sykot píseň slavíčí.
Naši lásku oheň nezničí,
neštěstí nás jenom spojí úže.
Věrná láska věčně nezhasíná.“

Tak dí víra šťastné mládeže.
Myšlenkám hoch pouští otěže,
a už bolest v srdci pousíná.
Na chvíli se srdce rozpomíná,
kdy ji pojal zlatý lásky sen.
V Dobrošíně o velikonoci
podlehl těch očí sladkých moci.
Důchodňovic Lidunku tu zříti
a jí vzdát se, okamžik to jen.
Chvílí tou mu jara přišel den,
vonným květem prokvetlo mu žití.
Nač však dále děj zde přísti ten.
Co svět světem se to opakuje,
dokud bude lidské srdce bíti.
Slova mdlá jsou tomu, kdo to cítí,
nudná tomu, který nemiluje.
Tedy zkrátka. Srdce ta se shodla,
on žít pro ni, ona proň zas hodlá.

Svatou stvrzeno to přísahou.
Ovšem tajna jejich láska světu.
V slzách loučili se. On jí přislibuje,
že než leto vzplane nad Prahou,
než-li růže rozvije se v květu,
zas ji uzří, dívku předrahou
že v svou náruč sevře v blahém vznětu.

Jaký život v Praze tehdá byl!
Omládla zas matička ta šedá,
zrůměnila zase tvář se bledá,
padl závoj smutku, jenž ji kryl.
Týmě skleslé hrdě se zas zvedá,
jarní příval stopu robství smyl,
volný lid již spoutati se nedá.
A ta mládež jiskrného zraku
v slunce zřela vystoupivší z mraku,
bujným ruchem každá žilka hrála,
nadšením jich smělá mysl plála,
teď se teprv zem jim krásnou zdála.
Karel — tak se jmenuje náš rek,
vzduch ten jarý plnými pil doušky.
Řinkot zbraní, mnohé bouře jek,
jásot lidu, prostý každé roušky,
opojil mu srdce jako všem.

Ale láska ku Lidunce v něm
vítězně přec vyšla z těžké zkoušky.
Letnice se blíží. Dusno v městě,
jako před bouří. On nezří však
blížiti se zkázonosný mrak,
záminku jen hledá ku cestě,
by moh' v náruč spěti nevěstě.
Tu jej rozkaz otcův volá v čas,
stejně zní jak srdce jeho hlas.
Poslušně, jak sluší na syna,
parou již, než prošla hodina,
v rodné pláně letí ku východu;
srdce doma, vlak kdy ještě v Brodu.
Konečně své dosáh' stanice.
Lehký kočár čeká panice,
a již povoz v závod s větrem pílí,
nesa Karla k jeho touhy cíli.
Dobrošínská věž již nad posledním
vrškem lesklou bání vykukuje,
týmě jeho kolo dostupuje.
Karel vzhled', a město leží před ním.
Však ten pohled dnes ho nezdržuje.
Ne, že byl by oku příliš všedním —
pro vše lásku má, co krásným sluje —
a ten koutek vlasti z těch jest jedním,
jehož půvab duši uchvacuje.
Daleko až k modrým horám středním,

žírné pláně mořem oko pluje,
s měst se k hradům, k víškám s těch se snuje
s luhů k lesů pozůstatkům sledním.
V olší stínu potoky se vinou,
bílý mlýnec u nich tu a tam.
V slunci třpytí se, co drahokam,
mnohý rybník. Vážně nad hladinou
lip a dubů koruny se pnou.
V daleku pak silou mladistvou,
stříbrošedé vlny Labe plynou.
Nejblíž ale, jak by rozházené
Dobrošína domky v zelení,
zeď se bělá, střecha růmění,
neb i šedá. Kříži posázené
mrtvých tam, hle, pole nad řekou,
a jak vryty v skálu pravěkou,
činí tu zbytky tvrze rozbořené.

Po zvětralých hradbách města pne se
poklidně teď réva s břečťanem.
Bašta vzdorná nyní altánem,
a co druhdy bylo parkánem,
rámce nyní soukeníků nese.
V popředí pak zeje stará brána,
bez mostu a bez vrat, moci stín,
jak to město, jemuž strážcem dána.
Do ní marně cizinců kdys klín

silou vrážel, ona vzdorovala,
občanů zde síla horovala,
proudem tekla rekovná tu krev.
S časem nyní v shodě její zjev:
Nám se jenom spousta dochovala.
Klesly mosty, vypáčena vrata,
cizotě nic cestu nebrání,
v plen jim dána půda naše svatá,
měšťan pak jim v jho se uklání.
Ó, kéž se ty staré doby vrátí,
dřív než dravec svoji oběť schvátí!
Do té brány teď náš pocestný,
s vozu sstoupiv, vkročil plný blaha,
netuše že osud bolestný
již již drsnou rukou po něm sahá.
Pak byl jat. A v srdci pálí rána,
láska jeho na vždy pochována.
Bez naděje klesl v sedadlo.
Ani bouře děsné divadlo
není s to jej vyrušiti z snění.
Vrchole teď dostoupilo hřmění.
Přírody ta vřava stohlasá
do základů domem otřásá,
každý zvuk v tom rachocení zmírá.
Karel, zabrán v těžké myšlenky
nezří, že se za ním otevírá
dvířka, v stěně tajně ukrytá.

Postavu on nezří milenky,
bledá jež tam na prahu se chvěje.
Náhle blesku pronikavá záře
osvítila jizby zášeří.
Výkřik dívky zavzněl od dveří
Karel vzhled' a zřel, a bez dlení
v náruč si dvé šťastných lidí spěje,
mžikem ráj se stane ze žaláře.
Na vše zapomněli blažení.
Ale rychle žal se v radosť mísí,
její bol i jeho bolest křísí.
Již ji zří, tu propast zející,
kterou na vždy loučeni být mají.
Krutá hra, již tajné moci hrají
o ty obětě se chvějící.
Jejich štěstí celé sluje sázka.
Jedno však, jak kostky dopadají,
vítězem přec zůstane vždy láska.
V bouři jeku slibují si oba,
že je nerozvede žádná zloba,
na věky že svými zůstanou.

„Však již prchni! Dél zde nesmíš dlíti."
Nutí ona. „O tvoje jde žití,
zuřivci-li zde tě zastanou."
„Jít už mám? A Ty tak sama velíš!
Na věky snad od sebe mne dělíš,"

a mně žaly jenom zůstanou.
Však ty žádáš, a já jíti musím,
ne však z bázně o ten život svůj.
Jdu již, kam mne volá úkol můj,
naši lásku zachrániti zkusím.
Nevěřím v ty černé osudy,
co nás tísní, jsou jen přeludy.“

Jaké těžké je to rozloučení,
naděje když na shledání není,
když se loučíme snad na věky! —
Chodbami jej skrytě dívka vede,
a on líbá tváře její bledé,
ústa němá, chladnou ruku zas.
„S Bohem!“ šeptá ještě jeho hlas,
a pak od ní násilně se trhá,
v náruč bouře zuřící se vrhá. —

S Martinem se statný Březina
necestou a nocí k městu plouží.
Myšlenkou, že velké věci slouží,
napájen a sycen hrdina;
ti dva po slávě však málo touží,
žíznivé a hladové je souží
myšlénka, že tak se cesta dlouží,
ku městu že ještě hodina.
Vykračujou sobě ostrým krokem.

Březina však bázně plachým okem
za každým zří keřem nepřítele,
a jen pátrá, kudy rychlým skokem
spasil by ten bídný život v těle.
Na hlas ale dokládá se směle,
Zlejčínským že zítra posvítí,
sám by všecky mohl potříti,
deset mužů vždycky jednou ranou.
Martin usmívá se tomu stranou,
mlčí však, druh dále hovoří.
V chvíli té se ze tmy vynoří
z nenadání temná postava.
Martin strhnul svoji pušku k líci.
„Kdo jsi?“ zvolal, „stůj! anebo střelím.“

V tom se luny jasná záplava
rozprostřela nad krajinou spící,
ozařujíc vše svým leskem skvělým.
Na Martina obličej zří známý.
„Jak že? Snad mne noci přízrak mámí?
Ne, to vskutku vrchního je syn!
Mladý pane, jako na pokyn,
zvolili jsme stejnou sobě cestu,
s rozdílem, že z města Vy, já k městu.
Srovnejmež tu malou neshodu,
se mnou již se mějte k pochodu.“

„Poznávám Tě," zvolal Karel, „mistře,
život můj jenž chránil jsi tak bystře,
a teď bysi snad jej zhubit chtěl?
Bezbranný jsem. Nuže střel jen, střel!
jak se sluší lidu na obhájce.
Zda i Ty té hloupé věříš bájce,
pro hrst třešní na zelené sněti
otec můj že povraždil vám děti?
Pravdou hodlám uhasiti žár,
který vzplanul pro pověsti lživé,
a než rozlítí se boje divé,
zoufajícím přivést děti živé.
Vím to jistě, vše se musí zdařit.
A to dílo bysi ty chtěl zmařit?"
Martin slyší, sluchu nevěří.
Ptáčka, myslí zprv, znám po peří.
Čím však dále Karel řeč svou přede,
ševci jasní ve hlavě se šedé.
Posléze se v čelo udeří:

„Martine, aj, kde jsi rozum nechal:
A já blázen starý s nimi jechal,
vždyť to jasné jako bílý den,
že to směšný blud nás šálí jen.
Dobře děl jste, mladý panáčku!
báchorce jsme věřili jak děti.
Já sic chtěl dřív pravdu vyzvěděti,

než krev bujná našich vojáčků
nechtěla nic dáti na má slova.
Bohu díky, ještě dosti času,
odvrátiti slepé od zápasu.
Do Zlejčína spěchejme již oba
pravdu hledat. A než noční doba
mine, bude bohdá po vojně.
Březino, Ty sám teď pokojně —“
V prázdný vzduch však Martinův zní hlas.
Březina tu nepromařil čas,
aby s nepřítelem zápolil,
lepší stránku sobě vyvolil.
Do zaječích vzal, a s chvalnou pílí
k Dobrošínu kvapí, k cesty cíli. —

Na Zlejčínské straně ve mlýně
nemelou, a přece je tam živo,
panský lid se tlačí do síně,
hovor všude, proudem teče pivo.
V šalandě však v kruhu vyvolených
mušketýr se statný usadil,
by si mokem džbánů naplněných
bdění noční s druhy osladil.
„Jářku!“ děl, a kníry pohladil,
„nejlepší přec život vojanský,
já to zkusil, pravím, sláva vojně!
Tam se hýří v pravdě zemansky,

tam jest všeho, peněz, piva hojně.
Dragounské když nosíval jsem boty,
což jsem řinčel lesklou ostruhou,
holek měl jsem jednu za druhou,
miloval jsem jako do roboty.
Teď jsem mušketýrem. Fi té psoty!
starou ženu, hejno dětí mám,
naříkaje hořce na trampoty
na staré si časy vzpomínám.
Dnes však vede se mi podle chuti.
Jak bych znovu byl se narodil,
co mne soužilo, jsem odhodil,
ku radosti všecko jen mne nutí.
Pijte, hoši! Zítra bitva bude,
posledně snad pije mnohý z vás,
proto dávej, dokud můžeš, sude,
vyprázdni se, za to naplň nás.“

„Robota ať žije s karabáči!“
zvolal šafář, „ať se vrátí zas
onen zlatý, přeradostný čas,
Vaše hůl kdy vládla nad chlupáči.“

„Aby skrotʼ, buď sedlák odřen z kůže,
oči ať jen zůstanou mu k pláči,“
poklasný řekʼ. „Zda se trpět může,
aby déle hrál si na pána?“

„Počkejte jen hoši do rána,“
volá mušketýr. „Dřív měšťákovi
důvěrně má puška něco poví.
až pak bude bitva vyhrána,
ukážeme také sedlákovi,
že se jeho nebojíme,
jak té konstituci rozumíme.
A teď pijme, pijme, moji zlatí,
až se budou hory zelenati.
Pijme!“ V tom se dvéře rozletěly,
Martin Rozum stojí na prahu.
Užasnutím všichni oněměli.
Krátká však jen chvíle průtahu,
divoce vše na smělce se řítí.
Ten však málo strachu z toho cítí,
s klidným na ně hledí úsměvem.

„Zřím, že vítáte mne se hněvem
a přec nesu veselou vám zprávu.
Poslem jsem a po vojenském právu
nesmí zkřiven být mi ani vlas.
Kde jest vrchní? Doveďte mne k němu,
nemařte tu drahocenný čas,
zprávu svoji sdělím jenom jemu.“
A již mušketýr jej vzhůru vede
k pánu svému.
Vrchní, tváře bledé,

v mlynářově sedí ložnici,
naslouchaje vlně šumící —
pusto, smutno v jeho hlavě šedé.

Vyskočil, jak uzřel Martina,
do temna mu hněvem líce rudne,
ret se chvěje, pěst se zatíná,
divoce se koulí oko bludné.

„Drzý posle bídných měšťákův,
zda-li myslíš, že Tě právo chrání?
Nelekám se jejich bodáků,
Tebe ztrestat nic mi nezabrání.“

„V míru k Vám, ó pane, přicházím,
poselství své nesa, bez zbraně,
to jen samo zde mi k ochraně,
s ním jsem rád se vydal nesnázím.
Dobrošín chce mír, a mír vám nesu,
zda jej chcete, o to jen se třesu.“

„Mír!? — Zda chci mu?“ vrchní vykřiknul.
„Dobrošínští mír mi chtěji dáti?
A kdo bouři tuto podniknul,
která bohdá v zkázu že je schvátí? —“

„Chceme míru," Martin opáčí,
„boj-li život vrátí do obětí,
nad nimiž lká město ve pláči,
kdo nám vrátí zavražděné děti?
Tam jen čelí moje poslání,
by nám vrazi byli vydáni."

„Děti? Vrazi? Vydat vám je mám?"
Volá vrchní. „Aj, což všecko šílí?
Pro smrt jejich Dobrošín že kvílí?
Kdo že lží tou vzbouřil mysl vám?
Křivdou stížen jsem tu jenom sám.
Děti vaše žijou, syn můj milý
ve vašem však úpí zajetí.
Zpět mi dejte syna za děti,
a již mír se vrátí v této chvíli."

„Děti žijou? Vy je vydat chcete?"
plesá Martin. „Nuže se mnou spějte
bez odkladu nazpět do Zlejčína,
za děti tam navrátím Vám syna."

V.

Na balvanu sedí mysle trudné
Varda, vůdce výpravy té bludné.
Myšlének roj smutných hlavou letí,
srdce tíží osud jemu dětí,
nejvíce pak syna milého.
Nevšímáť si ruchu čilého,
který rozhostil se v ležení,
víc a víc se noří do snění.

Březina se vrátil z výpravy.
Dusot koní, skřipot nápravy
nedočkavým konec postu hlásá.
Sudy piva, koše potravy
lahodí už dychtivému zraku,
žíznivým a lačným kyne spása.
Zde též dříví. A již do oblaků
z hranic mnohých hustý stoupá dým.
Záhy nad plamenem veselým

vaří se a smaží se a peče.
Proudem pivo z věder v džbány teče,
a z těch zase v hrdla vypráhlá,
ba i mnohá plachta rozsáhlá
v útulný se proměňuje stan.
Vizte však, co tam si sládek vleče —
diváci se sběhli se všech stran —
věru peřiny a také postel k tomu,
paní stará poslala mu z domu,
neschází ni noční čepička.
Ta má ráda svého mužíčka!

Veselo teď v celém táboře.
Při pivě a družné ohňů záři
v každé úsměv rozhostil se tváři,
všecko zapomíná na hoře.
Hlad i žízeň netrápí již déle,
starosti se topí do korbele,
a již zpěv se rozléhá i smích.
Březinovi odpuštěn jest hřích,
Martina že opustil tak zrádně.
Vždyť — když se to uvážilo chladně —
z povinnosti jednat musel tak.
Kdyby se byl choval naopak,
mohlo snadno celé vojsko tady
zahynouti zimou, žízní, hlady.

Martin ovšem obětí té zrady,
proč se ale soužit proto. Však
on se vrátí brzo v jejich řady.

V družině kol žáru rozložené
džbánek naplněný koluje,
vesele se trávě na zelené
za řeči a zpěvu stoluje.
Dýmky vzplanuly, a kouř se krouží
ve kotoučích lehkých nahoru.
V také chvíli, kdo že nezatouží
po rozšafném s druhy hovoru!
Hvězdný jas tam na nebeské báni,
dole řeky temné šumění,
po krajině tajné mlčení
šeré noci nutí k povídání.
A již mistr pekař bez váhání —
mnohé staré příběhy on znal —
všech co nejstarší se slova jal.

„V sklonku minulého století,
cop a vlásenka když panovaly,
přeblaze nám v Dobrošíně bylo.
Srdce musí v těle boleti
těm, kdo sobě ještě zachovali
pamět na to, jak se druhdy žilo.

Kde že jsou ta slavná posvícení,
sudy piva, fůry koláčů!
Při vzpomínce pouhé zapláču, —
takých hodů v městě, ach, už není.
Týden celý ono městu vládlo,
po týdnu pak ještě znova zmládlo.
A kde jsou ty slavné maškarády,
Bachusa kdy v slavném průvodu,
za hlaholu slavné intarády,
vozili jsme v města obvodu.
Což ten Jidáš, celý v hrachovině,
štvaný smečkou drobných panáčků!
Po hodinkách všichni do svatyně
vedrali se, v rukou řehtačku,
plným proudem otevřenou branou,
klenby zněly vřavou neslýchanou,
a jak bouře chrámem prolétli.
Běda těm, kdo se jim připletli,
draze zaplatili podívanou.
Však to všecko nechci povídati;
jiným věcem dnešní řeč má platí.
Tehdá byl jsem ještě mladík v květu,
vesele se k holkám měl a k světu.
Z ostrých hochů byl jsem nejostřejším,
v jejich spolku druhem nejmilejším. —
Po sobotě půlnoc minula,
kdy jsme z krčmy vraceli se domů.

Byla tma jak v pytli, chladno k tomu.
Tenkrát ještě louže kynula
v středu náměstí, a nad ní houpal
koš se velký. V koš ten mnohý stoupal,
úlohu by hrál tam nevděčnou,
z našich mistrů nohou bezděčnou,
pro chléb malý, lehkou masa váhu,
magistrát jej, hledě k města blahu,
bez milosti v koš ten odsoudil.
Sem náš hlouček jarý zabloudil.
Kterak minout vítanou tu hračku,
potěšení pro nás přichystané?
Zvolili jsme koš si za houpačku.
A již jeden za druhým, dle řady,
lítá vzduchem, schoulen do posady.
Došlo na mne. Sedám do koše,
raduje se vzácné rozkoše.
Co tu mistrů předu mnou sedělo!
Těm však nebylo tak veselo.
Vytáhněte mne jen do výše!
volám k druhým, řeč k vám budu míti:
o falši a panen o pýše,
o ctnostech, v nichž mládenec má žíti.
Než jsem dořek', byl koš nad vodou,
provaz k trámu pevně přivázaný.
Již chci počít. Zlou v tom náhodou
ponocný, hluk slyše nevázaný,

spěchá sem. A jako větrem plevy
rozlétli se druzi na vše strany.
Já jen zůstal v koši ukrytý,
těše se, že právo o mně neví.
Klid a mnohý džbánek vypitý,
v nočním vánku koše kolébání
zaplašily strachu pocity,
a já záhy v pevné klesl spaní.
Dlouho-li jsem spal, to nevím ani.
Kolem hluk a smích mne probudil.
Udiven jsem hleděl v slunce ranní,
paměť hledal, sen již zapudil.
Kde to jsem? Jak do koše jsem přišel?
Davy zřel jsem pod sebou, a slyšel
perné vtipy. Tlupy venkovanů,
do města jak chodí v neděli,
na mne jako na div hleděly.
Ó, jak snésti posměch ten a hanu!
Kam se šinout? Kéž mne skreje mrak!
Kterak prchnout? Marně hledím kolem.
V tom se srdce zachvělo mi bolem.
Mezi diváky můj vytřeštěný zrak
vidí státi vyvolenou pannu. —
Po té lásce bylo navždy veta! —
Abych ušel smutku, posměchu,
vypravil mne otec ve spěchu
na vandr hned do širého světa.

Mnohá od té chvíle prošla léta,
čas vše smířil, dal mi útěchu,
ale dosud houpačka ta kletá
mnohou noc mi nedá oddechu.
Ba já myslím, že až do skonání,
koš mne bude trápit v vzpomínání.“

Pekař umlk'. „Odbyté už je to!“
zvolal řezník. „Kmotře, zapijme to!“
Džbánky ťukly, a vše slaví doušky
památku té pekařovy zkoušky.

„Takto snadno dočkáme se rána,“
krejčí děl. „Rád poslouchá to každý,
zapomenuv na boje i vraždy.
Kéž by též pan městský písař Vrána
chtěl nám sdělit něco z příhod svých.
Kde jest on, tam bývá žert i smích,
dnes nám budiž též ta radost přána.“

„Nuže staň se,“ písař vážně vece.
„Ač mi není do řeči, chci přece
sděliti vám krátkou povídku.
Ku vážnosti těžká doba nutí,
snad i smutný děj vám bude k chuti;
ale vězte, je to tajemství! —
Na sousedním panském hájemství,

před tolik a několika roky
hemžilo se zvěří ažaž div.
Tehdá ještě sedlák prach a broky
sotva chuďas uzřel jaktě živ.
Po polích mu zvěř i lovec v skoky
divoké se dali kdykoliv,
a co zůstalo mu nezdupáno,
panské zvěři bylo v pospas dáno.
Dobrodincem ubohého lidu
pytlák byl i v nouzi přítelem,
hubě zvěř též jeho mírnil bídu,
bezbranným jsa spolu mstitelem.
Také já, však proč bych měl to příti,
ač mne tehdá bídný osud tlačil,
nemoh' řádění jsem zvěře zříti —
zkrátka, rád jsem sobě zapytlačil.
Bych však na tak velký úkol stačil,
vyhledal jsem druhů trojici.
Účel naše duše pojící
záhy v činech krvavých se značil.
Za druhy druh, druzi za druha,
žádný sám, vždy všichni pospolu,
heslo naše, k činům ostruha:
nerozlučni v poli, u stolu.
V poli, kde jsme kořist hojnou brali,
u stolu, kde jsme ji pojídali.
Běda tomu, kdo by řád ten zvrť!

Zradu takou smíří jenom smrt. —
Za městem tam v krčmě osamělé
úkryt měli jsme, též zbrojnici,
tam jsme často pitce u veselé
po lovu, co praví zbojníci,
vytrvali do ranního svitu,
pak se tiše kradli do svých bytů.

Kdysi v jeseni, kdy den se kvapem krátí,
u své lampy sedím při práci,
mysl se však od ní odvrací,
na lov chtěl bych s přátely se bráti.
Tu z nich jeden vstoupil do dveří.
„Vzhůru, bratře! Vše nech ležet, státi,
s námi pojď se honit za zvěří.
V úplňku dnes měsíc, vhodná chvíle,
druzi čekají, nuž vzchop se čile!“

Však mne váže úkol mrzutý,
ve jho své jsem těžce přikutý,
dílo musí dnes být ukončeno.
Nemožno však též se lovu vzdát.
Posléz druhem svatě přislíbeno,
příchodu že mého budou ždát.
Po papíru hbitě péro pílí,
a než uplynula hodina
v temnu za mnou naše dědina,

a již vcházím v útulek náš milý.
Nastojte však! Kam se sliby děly?
Hnízdo prázdné, ptáčci vyletěli.
Dlouho trvá, než-li věřím v zradu.
S jistotou však pomsta uzrála.
Dvojku chopiv spěchám bez odkladu
k cíli, jejž si mysl vybrala.
Cestou nejkratší jdu, roklí, plání,
potokem se brodím, lezu strání,
houštím se má noha prodrala.
Však jen k předu vůle moje čelí,
bez úchylky jaké, bez váhání.
Cesty konec kyne k posledu.
V luny svitu kaplička se bělí,
nad ní šumí lípa stoletá,
mocný kmen se chýlí ku předu
nad roklí, kde těsně proplétá
pěšina se k lesu balvany.
Skalní stěna druhé se strany
v temno halí stezku opuštěnou,
v zadu hučí les, a vlnu rozpěněnou
podle cesty valí vodopád.
Již se měsíc zvolna k skále krad'
nedlouho a zakryt bude stěnou.
Poklid noci podzimní a chlad
sotva cítím krví rozohněnou.
Za lípu jsem v zálohu se klad'.

Tady musí vraceti se z lesa.
Nemohou mi ujít! mysl plesá.
Chvíle mnohá za chvílí tak míjí,
měsíc zašel, temnoty vše kryjí,
nevlídné v tom tesknu čekání.
Slyš! To kroků temné zvuky znějí.
To jsou oni! Mluví. Teď se smějí,
ozvěna až zvučí ve stráni.
Vidím již jich temné postavy
jako stíny po cestě se plížit,
chvíli svoji cítím již se blížit,
krev mi stoupá bouřně do hlavy.
Teď jest čas, a pažbu zvednu k líci.
Blesk a rána! Ohlas rachotící
ozvěny se mísí s výkřikem,
a než dozněl, druhá rána padá.
Výkřik zas. Já vpadnul povykem,
že se rozněly les i lada.
Ustál jsem. Vše klid. Msty došla zrada.
Marně zrak můj nocí prosvítá,
kolem pusto, nikde duše živé,
v dáli spěšný krok jen zaniká.
Já, jak šílen vypuk' v smíchy divé,
a pak, pomstou podařenou jist,
spěchám rychle ze smutných těch míst."

Vrána ustál. Trnou posluchači;
k sousedu se soused blíže tlačí,
jak by zlosyn po žití mu drahém
sahal. Krejčí vzkřikl, hlas co stačí:
„Spaste duši, písař Vrána vrahem!“
Tento ale klidně v chmelném zdroji
dušičku si zpráhlou zavlažil.
Když se hrůzy druhů nabažil,
pokračoval takto v řeči svojí:
„Za nedlouhou dobu po skutku
vrátil jsem se v naši hospůdku,
a nechť věří kdo neb nevěří,
chutě dal jsem se v svou večeři.
Seděl jsem tam ovšem sám a sám.

Náhle v dveře rána udeří,
a té chvíle v jizbu vrazí vám
jeden z druhů, poděšené líce
bez klobouku, ba i bez ručnice.
Vida mne, pad' s pláčem mi kol šije.
„Tak mi aspoň ještě přítel žije!
Oba druhé, kterak nést to mám,
zastřelila panská havěť nám.
Štěstí, že jsi omeškal se dnes.
Lov byl skončen, opouštíme les,
v tom však na nás, netušící šalbu,

z celého snad panství lesníci
řítí se, a strašnou spustí palbu.
Šťastně prch' jsem k blízké vesnici.
Ti dva druzí —"
V tom zas nový hřmot.
Druhý přítel byl to, právě vhod.
Však ten třetí, ten jest mrtev jistě.
„Klesl," sdílí příchozí, „v tom místě,
kde se lípa chýlí nad cestu,
ustrašen jsem prchal ku městu.
Slyše za sebou se vrahy hnáti,
na zdař Bůh jsem běhal v kříž a kráž.
Uštván posléz nevím, kam se dáti,
světélko v tom uzřím — úkryt náš.
Milý druh, ten za nás propad' trestu,
v náruč naši se již nenavrátí!"

„Bůh mu račiž věčnou slávu dáti!"
Dím. „Však bychom neseděli v suše —
pijme na spasení jeho duše."
V hoři tak až k ránu sedíme,
mnohou slzu v pivo cedíme,
až nám — nevím, pitím-li či bolem,
neb snad obojím — šly hlavy kolem.
Na náš rozum těžké klesly mraky.
A v ten čas nám před zděšené zraky

vystupuje zabitého duch.
Šaty jak by hložím rozervány,
krev mu chlípí z mnohé čerstvé rány.
Hrozně na nás hleděl vpadlým okem
z bledé tváře, oplakaný druh.
Rád by každý rychlým prchl skokem,
ale hrůzou všaký sval nám stuh'.
Posléz otevřel jsem ústa sinná:
„Každý dobrý duch chval hospodina!
Rci, co žádáš, bys moh' klidně snít?"
A on odpovídá, rukou kyna,
dutým hlasem: „Píti chci, jen pít!"
A kdy ret mok svlažil ječmenový,
jakby v tělo život lil se nový.
Dojemnými strast svou líčí slovy —
ne již hrobu zjev, to přítel živý.
My pak jako bychom zřeli divy,
ruce tisknem, líbáme se spolu,
výhost dán již zármutku a bolu.
Přítel sdílí nám svou útrapu.
V les on prchnul, ale ve kvapu
zbloudil, a tak od večera
houštím těkal do ranního šera.

Po takovém perném naučení
druhům na vždy zašlo pytlačení.

Po čase až pravdu jsem jim řek',
kdo jim tehdá takých nahnal strachů
křikem divokým a troškem prachu;
dřív bych as byl špatný sklidil vděk."

Vrána skončil. Smích mu odpovídá.
„Ten to umí! Třeba něco přidá,
mluví přec jak evangelium.
Ať to někdo jenom po něm zkusí!
Třeba zoufal člověk, smát se musí.
Požehnán buď jeho vzácný um."
Pochvala tak z každé strany hučí,
žerty, smíchy ze všech úst jen zvučí,
kolem jenom druzi veselí.

A pan starý děl: „My slyšeli,
v každý den co není slyšet přáno.
Kde však pivo, budiž zazpíváno,
tak to žádá starý Čechů mrav.
Tam náš pěvec, statečný náš mládek.
Nuže vzhůru! Zpívej, řemeslo,
by se naše blaho povzneslo,
písní novou tuto noc nám slav."

„Zpívej, zpívej! dobře mluvil sládek." —

„Nuže slyšte, novou píseň vám,
sousedé," dí mládek, „zazpívám.
Našeho však žádám tambora,
aby na mne nezanevřel v hněvu,
hrdinou že bude mého zpěvu."

„Jenom zpívej!" volá Brambora.
„Žert je žert a ten já snesu všude,
odpouštím ti, jen když dobrý bude."

„Nuže počni!" Žádá každý ret.
A již mládek takto jal se pět:

„Tancoval Brambora hulána,
od večera do rána,
od rána zapíjel po celý den,
k půlnoci loudal se z hospody ven.

Advent byl, roku již na mále,
na cestě jak v močále,
na nebi nevidět hvězdiček lesk,
Brambory zmocnil se podivný stesk.

K městu a ku baště hodný lán,
s kulichem kde sdílí stan;

svědomí hrýže jej, v svatý že čas
k tanci a k hejření svedl jej ďas.

Bramboro, Bramboro, pozor dej!
Bludičky dnes mají rej,
tancujou, hopcujou vesele kol,
raději okliku ke kapli vol.

Ale což Brambora! „Já se bát?
Francouz musel v běh se dát,
mého jak uslyšel bubnu jen zvuk,
paličkou v útěk já zahnal jsem pluk.“

Kolkolem bludičky. „S námi pojď!
Co tě tíží, chutě shoď.
Bramboro, jednou též s námi si skoč,
vesele do kola s námi se toč.“

Brambora chrání se, co jen můž',
však než ví to, v kole už.
Divoce po louce křepčí to s ním,
bez dechu k posměchu dává se jim.

V divokém víření mizí svět,
s bludičkami musí spět,

v močál, ach, Brambora posléze kles'.
na zádech slaví mu bludičky ples.

Není však hra to lehkých par,
tíži mají těl i tvar.
Brambora cítí jak v plece a bok
cupe a dupe mu nesčetný krok.

Vstal by, však nemůže, v zem jak vryt.
Pak jej mijí sluch i cit,
mrákoty, dřímoty na něho jdou,
Bohu již poroučí dušičku svou.

Ráno jej nalezli v močálu,
života v něm pomalu.
K paměti na trpkou hodinu
tělo má jedinou modřinu.

Netančí Brambora hulána
teď už nikdy do rána,
zhojili pro život celičký,
chudáka divoké bludičky.“

Tak pěl mládek. Všecko zvedá džbány.
„Živ buď zpěvák! Zdráv buď Brambora!“

Však co to? Jen slyšte! Střelné rány!
V zbraně! Zrada! — Z dola, se shora
vše sem spěchá, v poplach buben víří,
překvapení strach i zmatek šíří.
Jedni marně hledají svou zbraň,
jiní stojí v kamen strnulí,
tito křičí: „Teď nás, Bože, chraň!“
Zmužilí jen ku předu se hrnuli.
Muž však celý Varda v chvíli trapné,
povzbuzuje, hřímá rozkazy.
„Vzmužte se! To přepadení kvapné
snadno vaše síla odrazí.“

Kde však nepřítel? Hle podle řeky
od Zlejčína kvapí oklikou,
most kde přešel. Lstí on všelikou,
přemoci chce dobré naše reky.
V kaštanů však již se kryje stín,
koruny jichž nad cestou se pojí,
marně oko zří v ten tmavý klín,
marně pátrá, co že tam se strojí.

Dusná chvíle. — Brzo vstoupí v jev
na pláň světlou, která vojsko dělí,
brzo bude vřelá téci krev.

Ó, jak se tu mnozí muži chvěli.
Bázní snad? Chraň Bůh! to mužný hněv.
Ó, jak mnozí rádi v dál by spěli,
však ne strachem, než že hnusno jest,
bratři aby bratry vraždit měli.
„Hotovte se k boji," vůdce velí,
„rozkaz jen a střelba zahučí,
smrt svůj divý slavit bude kvas.

Ticho!" — S hrůzou všichni před se zřeli.

„Zadržte!" Tu známý zvolal hlas,
„pozdní litost ať vás nemučí!

„Martin!" z řad zní, „Martin je tu zas."
„Naši to, a my je vraždit chtěli!"

Martin vstoupil nyní v lunný jas.
Za ním pak jdou — nejdou, ony letí
jásajíce — oželené děti.

Vardovi syn leží v náručí!
Jaká radost po tak hrozné chvíli!
Objímati každý děti pílí,
a v ten jásot salva zazvučí,
garda plesem do povětří střílí.

Zatím Václav otci všecko sdílí.

A když první utišil se ples,
zvolal Martin: „Děti z mrtvých vstaly,
za to vša[k] jsme válku pochovali;
lidem dal kdys tvůrce všehomíru,
nám dal vrchní míru znamení.
Rok co rok, kdy v slunce plameni
třešně zardí ve panském se sadě,
Dobrošínský dorost v dlouhé řadě
veselým má útokem, tam spět
ku sladkému, třešňovému hodu.
Budoucímu dochová tak rodu
paměť na mládeže bujný vznět,
na boj otců, na jejich též shodu.“

Vardovi pak tajně v ucho šeptal:
„Vězeň váš, pan Karel, se mne zeptal,
smí-li také jako uprchlík
samoten Vám domů přinést dík
za laskavé u Vás uvěznění.
Mně však zdá se, svoboden že není,
na vzdor tomu svému útěku,
a že cos jej u Vás ještě víže.
Však již mlčím, sám ať Vám to blíže
poví, co jej pudí ku vděku.“ —

Ranní mlha stoupá nad řeku,
na východu jasný skví se pruh.
Stany strhnuty, a k druhu druh
do řady se po vojensku staví.
Na vozech již dětí náklad smavý.
Buben zavzněl, v pochod dal se pluk,
tichým krajem písní letí zvuk.
A tak v prchající noci stínu
vesele se brali k Dobrošínu.

Poznámka: Krátký životopis spisovatelův nalézá se již v 6. čísle „Poetických besed".

PG
5025
P62
V.15

PG 5025 .P62 v. 15 C.1
Treene :
Stanford University Libraries
3 6105 036 231 806

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA

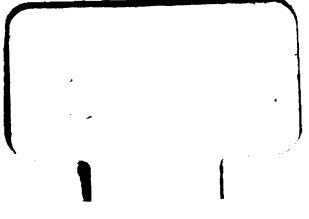

Poetických besed:

Č. I. **Ballady a Romance** od *Jana Nerudy*. 40 kr.
Č. II. **Oldřich a Božena.** Idylla od *A. Heyduka*. 50 kr.
Č. III. **Petrklíče.** Báchorka od *Svat. Čecha*. 40 kr.
Č. IV. **Staré zvěsti.** Od *Jar. Vrchlického*. 50 kr.
Č. V. **Prostě motivy.** Od *Jana Nerudy*. 50 kr.
Č. VI. **Ballady.** Napsal *Lad. Quis*. 45 kr.
Č. VII. **Griselda.** Povídka veršem od *J. Zeyera*. 65 kr.
Č. VIII. **Všední život.** Báseň od *K. Legera*. 40 kr.
Č. IX. **Záviš.** Napsal *Fr. Chalupa*. 50 kr.
Č. X. **Zpěvy knížecí.** Básně *Fr. Kvapila*. 50 kr.
Č. XI. **Lešetínský kovář.** Báseň od *Svat. Čecha*. 50 kr. (Zabaveno.)
Č. XII. **Vlašťovičky.** Selanka od *E. Krásnohorské*. 40 kr.
Č. XIII. **Ze života.** Básně *J. V. Sládka*. 60 kr.
Č. XIV. **Přeludy.** Báseň od *Karla Legera*. 35 kr.

Číslem šestnáctým bude

Z doby táborů.

Od *Antala Staška*.

— Předplacení na „Poetické besedy“ není žádné. — Sešity prodávají se jednotlivě. — Kdo z venkova objedná si alespoň dva svazky najednou, obdrží je frankovány. —

Tiskem dr. Edv. Grégra v Praze.